

KISGRAFIKA

44. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a "Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület".

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519. E-mail: kisgrafika@freemail.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.

Grafikai szerkesztő: Vincze László

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár

Josef Weiser (CSR) 1986
linometszet X3

T A R T A L O M

Király Zoltán: Pencso Kulekov.

Leila Lehtiranta: A színek és a szöveg...Hannu Paalasmaa

Leila Lehtiranta: Az ex libris Svédországban.

Palásthy Lajos: Füle Mihály

Rácz Mária: Vendégünk Herbert Schwarz.

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC

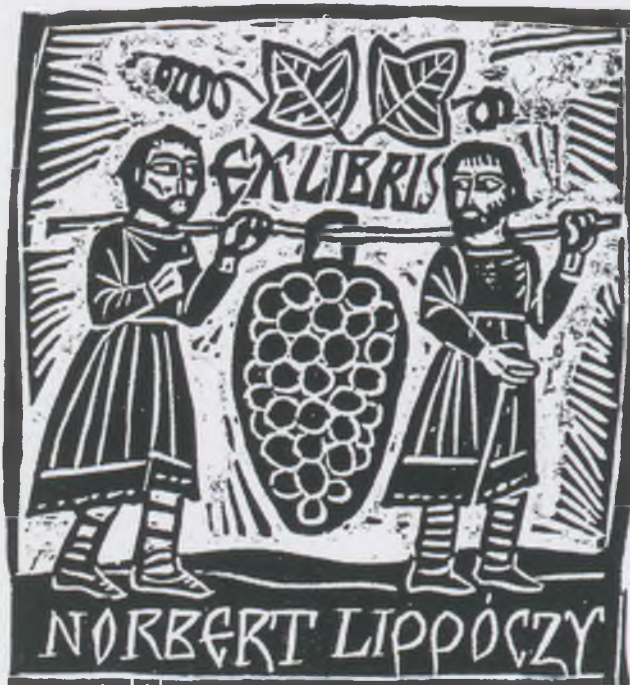
2005/1

PENCZO KULEKOV: EX LIBRISEIM. (Folytatás)

(Részletek a művész memoárjából. Első része a KISGRAFIKA 2004/2. számában olvasható)

A Bolgár Képzőművészek Szövetsége 1978-ban monográfiát adott ki művészetéről, amelynek a szövegét Petar Cuhovszki professzor írta, és az addig készültek közül a 19 legjobb ex librisemmel illusztrálta

1980-ban megalakult Szófiában az Ex libris Barátainak Klubja Elnökévé Preszlav Karsovski grafikusművészt, alelnökévé pedig a Nemzeti Könyvtár munkatársát, Armand Baszmadzsijánt választották meg. A klub a Bolgár Filatelista Szövetsége egyik szakosztálya lett, kb. két tucatnyi

Pencso Kulekov linometszete X3, op. 146. 1980

tagsága pedig főként a Nemzeti Könyvtár dolgozóiból állt, és kezdetben elég tevékenynek indult. Szerveztünk néhány exlibris-kiállítást, nem csak hazait, hanem külföldön is. Rendszeresen megtartottuk az összejöveleteket, ám a tagság érdeklődése lassan alábbhagyott. Egyre ritkábbak lettek a klubestek és néhány év múlva teljesen meg is szüntek. A vezetőség munkája csak arra szorítkozott, hogy tájékoztatta a tagokat a küszöbön álló külföldi exlibris-kiállításokról. Ahhoz, hogy a helyzet így alakult, hozzájárult az állandó helyiség hiánya, ahol a találkozók tartottak volna, és maga az elnök Karsovski is, aki már nyolcvan esztendősen lévén, nehezen mozgott, nem volt olyan állapotban, hogy aktívan vezesse az egyesületet. Ekkor úgy véltük: nem is célszerű, hogy a klub, amely a kisgrafika és az ex libris népszerűsítésére hivatott, egy kalap alá tartozzék a Bélyeggyűjtő Szövetséggel, ezért próbálkozni kezdtünk, hogy csatlakozunk a Bolgár Képzőművészek Szövetség klubjaihoz. Abban az időben nem volt könnyű dolog személyesen találkozni a Szövetség nagyhatalmú elnökével, de néhány próbálkozás után csak sikerült bejutnunk az elnökhöz, Svetlin Ruszevhez. Beszámoltunk egyesületünk létezéséről, céljairól, társadalmunkban a grafika és a kép-

zőművészet iránti érdeklődés felkeltésének jelentőségéről. Érveink nyilvánvalóan nagyon meggyőzőek voltak, mert Ruszev mindenben egyetértett velünk, elismerte, hogy nem logikus és nem helyénvaló, hogy a klub a Filatéliai Szövetség szakosztálya legyen, hanem a Bolgár Képzőművészek Szövetségében van a helye. Megnyertük a csatát, hogy klubunkat a Szövetség befogadja, de a Grafikai Szakosztály vezetőségével szemben még nem győzhettünk, amely mindvégig ellenszenvvel viseltetett az ex libris iránt és sohasem mulasztotta el kinyilvánítani arisztokratikus göggjét a kisgrafikával, valamint az ex librissele szemben. Amikor például Könyvművészeti kiállításokat rendeztek, a szabályoknak megfelelően előirányozták az I., II. III. díjakat és az elismerő okleveleket a különféle kategóriákban, mint az illusztráció, a könyv megformálása, a könyvborító, a tipográfia, a technikai kivitelezés, sőt a nyomdai és a kiadói díjakat is kitűzték, de díjat az ex librisekre soha...

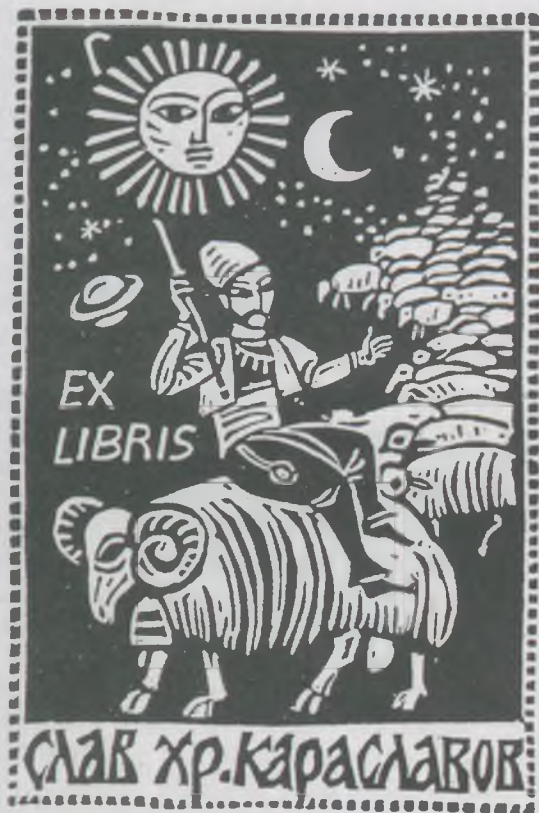
Nagyon meglepett, amikor a Bolgár Írók Szövetsége irodalmi folyóirata, a Plámak 1985/5-ik számában szép cikk jelent meg Pencso Kulekov ex librisei címmel Svetlozár IGOV irodalomtörténész tollából. Azonkívül, hogy méltatta alkotóművészetemet, a lap fedelét harminc ex librisem képe borította. Nem ismertem, sőt máig sem volt szerencsém személyesen megismernem a szerzőt, hogy megköszönjem rólam írt cikkét és tiszteletre méltó állásfoglalását a bolgár ex libris mellett, éppen abban az időben, amikor a Bolgár Képzőművészek Szövetsége a műfajt fennhőző göggel lenézte.

—Magyar kapcsolataim akkor kezdődtek, amikor 1986-ban megismerkedtem Szófiában Király Zoltán költő-műfordítóval és exlibris-gyűjtővel aki két évig aspiráns volt a Szófia Egyetem irodalomszakán, majd Budapesten a Bolgár Kulturális Központ főmunkatársa lett. Ekkor már,

Pencso Kulekov linometszet X3 1988, op. 347.

1986-ban a Budapesten magyarul is kiadott Mai Bulgária című képes folyóirat magyar szerkesztője volt. Emellett bolgár szerzők verseit és könyveit fordította magyarra. Éppen ilyen ügyben járt Szófiában, de olyan bolgár művésszel is kereste a kapcsolatot, aki ex librist készít. Ezért felkereste a Képzőművész Szövetséget, ahonnan Svetlin Ruszev titkárnője, Violetta Deneva felhívott telefonon, menjek be a szövetségbe. Ott találkoztam és ismerkedtem meg Királlyal, akivel jó hosszan elbeszélgettünk. Pár nap

Pencso Kulekov; linometszet X3, 1982, op.182.

múlva meglátogatott a műtermemben, megnézegette az ex libriseimet, oda is ajándékoztam néhány darabot, amelyek nagyon tetszettek neki, sőt még ott megkért, hogy a nevére is készítsek ex librist, témája pedig legyen Nagy László költő szmoljáni múzeum-háza. Nagy László, aki már eltávozott az élők sorából, közeli barátja és műfordító társa volt. Kevéssel később még két ex librist metsztem új magyar barátom számára. Az egyik középkori írástudót ábrázol, aki írópadon könyvet fordít, néhány hónap múlva pedig egy másikon témául a nevéet használtam fel. A Király szó jelentése egyértelmű, a törököknél ugyanez a szó: Szultán. A Zoltán név valószínűleg a Szultán-ból ered. A képen tehát a török szultán baldachin alatt a trónusán ül. Bal oldalánál a nagyvezír áll, jobb oldalánál testőre tartja a kardját, lent pedig, a trónus előtt hajlongva, egy janicsártiszt csókolgatja a legkegyelmesebb lábat. Mindkét lapom témája is, megvalósítása is olyan jól sikerült, hogy később sok folyóiratban és újságban is leközölték, s végül belekerültek Mota MIRANDA híres ex libris enciklopédiájába is.

Később megismertem Zoltán feleségét, Ágneszt is, akinek a nevére szintén metsztem ex librist, Szent Ágnessel, amint a máglyán, amikor megégették, körülölelik a lán-

gok. Ez a munkám is bekerült az enciklopédiába. 1989-től igen közeli barátokká váltunk a Király családdal, különösen akkor, miután országaink rendszerváltozása után Zoltánt öt évre kinevezték a szófiai Magyar Nagykövetség első tanácsosává, s egyúttal a Magyar Kulturális Intézet igazgatójává... —Ekkor már több megrendelést is kaptam magyar gyűjtőktől. Négy lapot készítettem Kundermann Jenőnek: az elsőt a hős nemzeti költő, Petőfi Sándor portréjával, a másodikon Szent Trifon Zarezánt, a szőlőművelés szentjét ábrázoltam, a harmadikon ördög iszik bort egy kehelyből, a negyediken pedig griffmadár látható. Krajcsi Tibornénak, aki tanárnő, az egyik lapján középkori tanító áll tanítványaitól körülveve, egy másikon pedig Veliko Tirnovo város egy szép utcarészlete láthat. Jól sikerült ex librist metsztem az erdélyi Hosszú Béla gyűjtő barátomnak, amelyen katolikus szerzetes vastag kódexet olvas. Román miniatúrákat bemutató szép albumot küldött érte címemre.

Az 1988-as esztendő sok szerencsét hozott számomra. Meghívtak Budapestre, ahol exlibris-kiállítást rendeztek munkáimból. A meghívót a Kisgrafika Barátok Köre küldte a szófiai Kulturális Minisztériumnak, de a kiállítás megrendezéséről a szófiai Magyar Nagykövetség már bizonyára tárgyalt Minisztériumunkkal, mert a grafikai szakosztály vezetőjének, Dimitar Osztocsnak nem sikerült meghívóitania pesti tárlatomat, az tehát megvalósult.

Néhány nappal azelőtt, hogy tárlatom anyagát elküldtük volna Budapestre, felhívott telefonon Király Zoltán, hogy a Kisgrafika Barátok Köre folyóiratának főszerkesztője, Arató Antal nagyon szeretné, ha ikonszerű, bolgár Madonnát ábrázoló ex librist készítenék számára. Telefonon lebe-tűzte a számomra nem könnyű latin betűs nevet, és bár sok teendőm volt, hozzáfogtam a munkához, rekordnak számító rövid idő alatt megkomponáltam, kimetsztem és lenyomtattam a lapot. És lám, ebben a témában ez lett az egyik legszebb ex librisem.

Feleséggel, Dankával a Balkán légijárat repülőgépével utaztunk Budapestre május 22-ikén, a repülőtéren Zoltán várt és a rokonaim, akik már régen ott élnek. Különálló apartamentben laktunk, közel a Dunához, a Deák térnél. A kiállítás a Szláv Írásbeliség Ünnepe napjának előestéjén, 1988 május 23-ikán nyílt meg az Országos Széchényi Könyvtárban, amely régen a Királyi Vár volt Budán. Nino Nikolov bolgár költő, ekkor a budapesti Bolgár Kulturális Központ igazgatója, néhány meleg szóval üdvözölte a megjelenteket, majd átadta a szót Király Zoltánnak, aki bemutatott engem és művészetemet a nagyközönségnek, amely többnyire művészekből, irodalmárokból, a művészetek barátaiból és exlibris-gyűjtőkből állt. A megnyitóbeszéd után Zoltán személyesen is bemutatott művészeknek, gyűjtőknek, akiket műveik alapján már névről ismertem, vagy ex librist metsztem számukra.

Műveim, 137 darab ex libris, paszpartuzva, hármassával, négyesével vagy ötösével tablókon lettek elhelyezve. A katalógus az életrajzi adatok és az alkotások jegyzéke mellett részleteket is közölt Maruszja Mircsevszka művészettörténész, Nikolaj Hajtov író és Svetlozár Igov irodalomtörténész rólam szóló, művészetemet elemző írásaiból.

A következő napon Zoltán és a Pesten élő unokaöcsém, Ilia Peev kíséretében a magyar főváros nevezetességeit látogattuk sorba. Leutaztunk Szentendrére is megtekinteni a

skanzen, majd Visegrádra, a régi királyi várba. Néhány magyar művész múzeumát és kiállítását is megcsodáltuk. Feleséget, aki még nem járt Budapesten, lenyűgözte a város és a látnivalók.

Kiállításomról és annak visszhangjáról a beszámoló öt oldalas cikkben, hét művem reprodukciójával jelent meg a Kisgrafika című folyóiratban, amely azelőtt is írt már néhányszor művészetemről.

Kapcsolatom 1988-ban kezdődött Cliff Parfit exlibisgyűjtővel is, aki angol állampolgár, a felesége japán nő és Japánban, Simonoszeki nevű városban élnek. Idővel barátokká lettünk, és tíz éven át angol nyelven levelezve, több mint 65 levelet váltottunk anélkül, hogy láttuk volna egymást, hogy megtudtam volna, magas vagy alacsony ember, egyáltalán milyen is valójában. Könyvkereskedelemmel, -forgalmazással és könyvkiadással foglalkozik, cégének a neve: The English Centre. Angol nyelvű könyvesboltjaik, antikváriumaik és tájékoztató irodájuk van. Egész sor cikket és tanulmányt írt az ex libris, a kisgrafika és a könyvtári szakirodalom terén. Néhány évvel ezelőtt luxuskiadásban jelentette meg A japán ex libris című könyvét, csodálatos, színes illusztrációkkal. Az ő és felesége, Mrs. Nobuko számára több mint 15 ex librist alkottam.

Hozzám írt második levelében, miután elragadtatását fejezte ki lapjaim, és ex libriseim reliefszerű kereteit illetően is, amelyeket levelező partnereitől kapott, megkért, hogy a nevére is készítsek két ex librist Szt. György, vagy Konstantin és Elena ábrázolásával.

Itt szeretném röviden elmondani, hogyan is alakult ki ex libriseim „reliefszerű” hatása. Az 1960-as évek végén fémhengeres rézkarcnyomó prést szereztem, hogy kinyomtathassam mélynyomású metszeteimet, hidegtű, foltmaratás és borzolás-technikájú rézkarcaimat. Gyakorlat közben rájöttem, hogyan lehet megnedvesített papírra linoleum metszetet is nyomni. A papírt beáztattam, mint a rézkarc ese-

tében, majd száraz újságok közé raktam, hogy felszívódjék a fölösleges nedvesség s ezután lehet nyomtatni. A hengeres nyomtatás sok munkát és időt takarít meg, csak hogy a nyomat a dúcnak azon az oldalán, ahol a hengerrel találkozik, megtörik és eltömődötté válik. Eszembe jutott, hogy ha keretet készítek hozzá linoleumból és ebbe helyezem a befestékezett dúcot, a ráma felfogja a nyomást és csökkenti a ráncosodást, a törést. Kitűnt, hogy nedves papír esetében a festék nélküli, szárazon nyomott vak keret szép hatást kölcsönöz a nyomatnak, ezért egy idő után különféle díszítéseket kezdtem metszeni a keretekre is. Hogy nyomtatáskor mélyebb barázdát hagyjon a díszes keret, de hogy mégse mázolódjon el és tömődjön be az ex libris ábrája, papírt kezdtem ráragasztani, hogy növeljem a vastagságát. Nem hiszem, hogy én fedeztem fel a nyomtatásnak ezt a módját. Bizonyára rájött már erre előttem más is, mert a francia katalógusokban lapjaim technikáját estampage-nak nevezik, ami arra utal, hogy ismert az eljárás, bár a saját magam számára én egyedül fedeztem fel. Néhány ezer darabos exlibris gyűjteményemben még egyetlen nyomatot sem találtam, amelyen ezt a technikát alkalmazták volna.

...Az 1991-es év októberének elején Király Zoltán ajánlotta, hogy megrendezi ex libriseim nagyszabású kiállítását Szófiában, a Magyar Kulturális Intézetben, amelynek ő az igazgatója, különös tekintettel magyar vonatkozású műveimre. Az ajánlat csábító volt, mivel a kiállítóterem nagyon reprezentatív és Szófia központjában, a gyönyörű kis Orosz-templommal szemben nagy látogatottságnak örvendett. Annál is inkább, mivel nekem csak össze kellett állítanom bemutatandó ex libriseimet, minden más teendő, a tablók megformálását és elrendezését is az Intézet művészeti munkatársa végezte. A plakátok, a meghívók elkészítését is ők vállalták. Egy tárlóban pedig kiállították a művészetemről szóló, addig megjelent valamennyi publikációt és könyvet. El kell itt mondanom, hogy Király Zoltán nagy barátja Bulgáriának, és az iránti törekvése, hogy az ex librist és a kisgrafikát hazánkban is népszerűsítse, és szívóssága, amellyel ezt művelte, megindító volt. Nem bírta megérteni, hogy egy nagy nemzeti kultúrával rendelkező országban, ahol az írott szó szeretete olyan magas fokú, az ex libris, bár szorosan kötődik a könyvhöz, szinte terra incognita.

Kiállításom a Magyar Intézetben 1991 október 22-ikén pontban 17 órakor megnyílt. A nagy terem megtelt látogatókkal. Nagyon örültem, hogy találkoztam sok közeli ismerőssel, művészkollégáimmal, barátaimmal, újságírókkal, volt kollégáimmal a Mai Bulgária és a Rodopi című folyóiratoknál, melyeknél hosszú évekig dolgoztam művészeti szerkesztőként, és nagyszámú közönséggel, akiket nem is ismertem. Elsőként az Intézet igazgatója, Zoltán szólt részletesen, közvetlen szavakkal rólam és művészetemről, s nem felejtette el, hogy megemlékezzen nagyszerű 1988-as budapesti kiállításomról. Ezután átadta a szót Csavdar Popov művészettörténésznek, aki a szakértő felkészültségével mutatta be a tárlatot, nagyon elismerően beszélt művészetemről, különösen kiemelve az ex librist, mint témakört és annak megvalósulását. Különös örömvolt számomra, hogy a tárlatom megnyitóján megjelent az akkor már közel kilencven esztendőes nagy, mondhatnám, élő klasszikus művészünk, Iván Nenov is. Kiállításom minden

Pencso Kulekov; linometszet X3

mozzanataról a fiam, Radoszláv, videokamerával részletes felvételt készített.

Néhány nap múlva Zoltán azt javasolta, hogy a tárlatot Drjánovo városban is mutassuk be, ahol ő már előzőleg tett erre ajánlatot. Örömmel vállaltam és december ötödikén gépkocsival el is indultunk, Koljo Ficseto, az 1800-as évek híres népi építésének városába. Amint megérkeztünk, megtekintettük a városka központját, fennmaradt régi épületeit és történelmi jelentőségű templomait a bolgár reneszánsz korából. Majd megkerestük a városi Művészeti Galériát, amely valamikor, még a török hódoltság idején igen vagyonos emberé volt, sok-sok szobával. Az egyik nagyobb helyiségben rendezték el a tablókát ex libriseimmel, amelynek a mennyezetére az újjászületés kori fadaragóművész csodálatos, sugárzó napot faragott vésőjével. De a kiállítótér kevésnek bizonyult, így más szobákat is igénybe kellett venniük. Délután fél hatkor Zoltán megnyitotta a kiállítást, szót alkotóművészetemről, itthoni és külföldi sikereimről, kiállításaimról. A galéria igazgatója Anton Antonov fiatal festőművész volt, aki nemrég végezte el a Timovói Egyetemen a képzőművészeti szakot, édesapja neves orvos, ha jól emlékszem, a helyi kórház vezetője, édesanyja pedig ugyanott gyermekgyógyász. Meghívtak bennünket vacsorára, ahol Anton megmutatta a festményeit, amelyek arra utaltak, hogy az absztrakt művészet felé teszi első lépéseit. Másnap reggel megtekintettük a festői völgyben fekvő Drjánovói Kolostort, majd visszatértünk Szófiába...

...Most, amikor már egészen közel vagyok nyolcvanadik évemhez, amikor már kevés időm van hátra, gondolataim gyakran visszatérnek ifjú éveimhez azzal a kérdéssel: „Nem tévedtem-e, amikor művész lettem, és érdemes volt-e arra tékozzolnom közel ötven esztendő az életemből, hogy vésőimmal a linoleum-lemezeket furkáljam, hogy napvilágra hozzam ezeket a kis képeket, amelyeket valaki aztán valamiért ex libriseknek nevezett el?” És mindig azt válaszolom magamnak, hogy ha újra visszajönnék erre a mégiscsak szép világra, feltétlenül megkeresném professzoromat a Jantra utca 13-ban, hogy nála tanuljam a grafikát és újra megalkossam kis képeimet, mivel mélységesen meg vagyok róla győződve: egy képen, legyen az falnagyságú vagy tenyérynyi, az a legfontosabb, hogy művészi legyen, hogy alkotója szívéből fakadjon. A művészet mértéke nem a méter és a kilométer, hanem a határfok, amelyet az alkotás kivált az emberi lélekből. Sajnos, némely „műtész” még ma is mérőszalaggal a kezében lát hozzá a műalkotás értékeléséhez.

Gyakran felmerül bennem a kérdés, hogy hazámban az ex libris miért nem olyan értékelt műfaj, mint a többi európai államban. Hogyan magyarázható meg az iránta való érdeklődés hiánya Bulgáriában, ahol pedig az írott szó oly nagy megbecsülésnek örvend, ahol olyan sok saját könyvtárral rendelkező ember él? Könnyebben megérthető az a kérdés, hogy a bolgár művészek miért nem szívesen készítenek ex librist. Amikor egy nagyobb méretű grafikai munkáért 400-500 levát is fizetnek, egy ex librisért nem adnak többet 100 levánál. Hogy ezt kézzelfoghatóan bebizonyítsam, fotóeljárással felnagyítottam néhány ex librisem kompozícióját, majd így újra linóleumba metszettem és a következő grafikai kiállításomhoz benyújtottam zsűrizésre.

Nem csalódtam: mint nagyméretű grafikákat, a zsűri 400, 450, 500 levára értékelt valamennyit. Holott a művet nagy méretben kimetszeni nem nehezebb, mint a szemedet rontani a nagyítólencse alatti ex librisrel. Egy nagyobb méretű metszethez a linoleum nem kerül többé egy levánál, a papír még annyiba sem, honnan ered tehát az értékelésnek ez a nagy különbsége?

Az alkalmazott grafika művészei közül többen szívesebben foglalkoznak úgynevezett márkavédjegy készítéssel. Ezek szintén miniatűr munkák, de sokkal jobban megfizetik, mint az ex librist. Miért? Mert amíg az ex libris a magánszemély könyvtárát, vagy gyűjteményét szolgálja, aki nyomorúságos fizetéséből alig engedheti meg magának, hogy ilyeneket rendeljen, addig a márkavédjegyet cégek rendelik, melyek komoly anyagi eszközökkel rendelkeznek, számukra „nem nagy ügy” kifizetniük 500 vagy akár 1000 levát is érte. Csoda-e hát, ha olyan kevés bolgár művész készít ex librist?

A minap felhívott telefonon a barátom, Armand Bászmadzsijan, hogy tudassa velem: az Exlibris Barátok Klubja Szófiában újjáalakult és úgy határozta, hogy minden harmadik hónapban megjelenő folyóiratot adnak ki. Hamarosan megjelenik az első szám! – Valóban, nagy örömmre rövidesen megkaptam az új folyóiratot. Szép, korszerűen megformált és jó minőségű papírra nyomtatott lap, én csupán annyit kívánnék még: az illusztrációk alatti magyarázó szövegekhez két ponttal nagyobb betűtípust válasszanak, hogy olvashatók legyenek. Örvendek, hogy a klub vezetőségébe energikus, intelligens fiatalok kerültek, s ez a biztosítéka, hogy a dolgok ezután jobban menjenek. Úgy legyen!

Szamizdat Pencso Kulekov, Hirevo, 2002

Király Zoltán fordítása

Pencso Kulekov; linometszet X3, 1988, op.356.

A SZÍNEK ÉS A SZÖVEG HARMÓNIAJA JELLEMZI HANNU PAALASMAA MŰVÉSZETÉT

Hannu Paalasmaa szitanyomat S/2

A finn grafikusművész neve nem ismeretlen Magyarországon. Legalább húsz gyűjtő részére készített már ex librist, többekkel folytatott cserét is. Az ő részére annakidején Fery Antal készített könyvjegyet, de Nagy Árpád Dániel és Horváth Hermína is megtisztelte őt ilyen alkotásával.

Ismertsége ellenére csak egy ízben járt Magyarországon: 1993-ban egy hetet töltött feleségével együtt Siófokon, itt ünnepelték ugyanis 30. házassági évfordulójukat.

80-100-ra tehető azoknak a művészeknek a száma, akik különböző országokban Paalasmaa nevére könyvjegyet készítettek. Maga a művész eddig 692 ex librist alkotott. Ez kiemelkedő teljesítmény Finnországban, a kortársak jó-

Hannu Paalasmaa szitanyomat S/2

val mögötte járnak – az alkotások mennyiségét tekintve. Jelenleg betegsége lassítja teljesítő képességét, pedig még számos szándék élte, sok tervet hordoz tarsolyában.

Első könyvjegyet 1980-ban készítette, de a legtermékenyebb volt számára az 1983-as esztendő, mely idő alatt 90 ex librise készült el. Paalasmaa könyvjegyeinek jellemzői: a szín és a szép formájú betűk. Kisgrafikáinak alapszíne a tulajdonost jellemzi. A művész szerint a legkedvesebb színe a

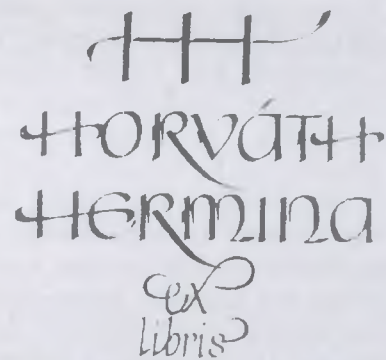
fekete, mert ebből jól kiemelkednek a többi színek. Természetesen nem alkalmazza ezt egy szelíd, csinos hölgy részére készülő lapjánál. Időnként kisgrafikáin az arany vagy ezüst csillogása is feltűnik. Kevesebb ilyen szint alkalmaz levélborítékain, melyek saját leleményének tekinthetők.

Saját bevallása szerint egykor azért kezdte szöveges ex librisekkel, mert nem tudott jól rajzolni. Meghatározó és egész életére kiható találkozás volt Jürri Arrak észt művésszel. Idővel a betűk formálását annyira tökéletesítette, hogy 30 éven át Tamperében a munkásfőiskolán az írás-művészetet tanította.

Ex libriseit részben megrendelésre, részben a maga kedvelésére készíti. Könyvjegyek készültek televíziós személyiségeknek, de Paalasmaa műtermében született meg több neves sportoló ex librise is. Munkái a világ négy tája felé, még Japánba is eljutottak, az egyetlen kivétel: Délamerika. Sok megrendelője él a balti államokban. Tallinban TV-műsor foglalkozott munkásságával, de a finn TV2 is szerepeltette ex libriseit.

Időközben nőttön nőtt saját ex libris-gyűjteménye, melyek darabjai a legkülönbözőbb országokból érkeztek. A külföldről – főleg Japánból, az Egyesült Államokból és Oroszországból – kapott, szépen megcímzett levélborítékok készítették a művészt arra, hogy válaszlevelét hasonlóképpen szép kiállítású borítékban küldje el. Volt eset, hogy nem várt a művész ilyen levélre, hanem maga kezdeményezte az ilyen formájú levélváltást. Még az USA elnökének, Bill Clintonnak is írt, aki – meglepetésére ezt válaszlevelében köszönte meg. Izraelbe M. Begin és Golda Meir részére küldött levelet, de ékes sorokkal kereste fel Karita Mattila finn énekesnőt is.

Ebbeli munkamódszeréről elmondja, hogy az ihlet pillanatára vár, amikor az írást elkezdi. A borítékot először

Hannu Paalasmaa szitanyomat S/2

márványozással alapozza le, erre kerül a szöveg. A formát mindig az szabja meg, hogy a címzett nő, vagy férfi-e.

A művészi megcímzett levélboríték és az ex libris Paalasmaa munkásságában szervesen összetartozik. Szerinte az volt a legjobban sikerült ex librise, melynek elkészítéséhez modellként egy boríték szolgált.

Leila Lehtiranta (finnből fordította Juha Lehtiranta)

AZ EX LIBRIS SVÉDORSZÁGBAN

Az ex libris szükségességének gondolata Svédországban már a középkorban felmerült. Az 1400-as években néhány nemes ember családi címerét rajzoltatta a könyv fedelére. A mai fogalmaink szerinti, papírra nyomott könyvjegy csak később, az 1500-as években jelent meg. A királyi család tagjai és a nemesek jelölték meg ilyen módon könyveiket. A polgárság és a papság körében az 1700-as évek végén jelentkeztek ilyen igények.

Az 1800-as években visszaesés következett be az ex libris szerepében. Gyengébb minőségű könyvjegyeket használtak, vagy gumibélyegzőt alkalmaztak, ugyancsak a tulajdonos nevével ellátva. Csak a szecesszió (1900) idejében virágzott ki a svéd ex libris művészet. Ennek érdeme Arthur Sjögren nevéhez, minden idők legnagyobb svéd ex libris-művészehez fűződik, aki nemcsak kisgrafikák alkotója volt, hanem író és könyvillusztrátor is. Tanulmányai már az 1910-es években megjelentek a Nordisk Exlibris Tidsskrift c. folyóiratban. Kisgrafikáit a Jugendstil stílusában alkotta meg, de figyelemre méltó, hogy náluk ez a stílusirányzat nem nyert olyan jelentőséget, mint a kontinensen.

A modernizmus az 1930-as években vert gyökeret Svédországban. A 20. század utolsó évtizedében elszórta a pop art is megjelent a könyvjegyeken. A heraldikus és a kalligrafikus könyvjegyek igen gyakoriak voltak Svédországban. Az előbbieknél Jan Raneke, az utóbbiaknál Karl Erik Forsberg volt kimagasló képviselője. A szokásos ex libris mellett Svédországban egy büszke hagyomány továbbéléséről kell beszélnünk. Az 1600-as években a királyi ház és a nemesek superexlibriseinek példájára a könyv fedelére préselt képeket kell megemlítenünk, melyeket sokszor aranyozással is elláttak.

Az 1900-as évek elejéig csak a felső társadalmi osztály tagjai rendelkeztek ex librisrel Svédországban. A következő időben sok nagykereskedő, lelkész és orvos kapott kedvet a könyvjegyhez. Az érdeklődés csak a második világháború után csökkent. Idővel egyre több olyan személy mutatkozott, akinek egy darabnál több, saját nevére készült könyvjegy volt. 1910-ben megalakult a Svéd Exlibristársaság. Célja volt az ex libris művészetének elősegítése az országban. A társaság ma is él, Svéd Exlibris-egyesület néven. 1936 óta évkönyvet adnak ki, 1950 óta pedig a tagoknak megküldik az Exlibris-cirkuláret c. folyóiratot.

Elnökük 1983 óta Lars C. Stolt. A társaság tagja a FISAE-nek.

Az északi országokat - Svédországot, Norvégiát, Dániát, Finnországot, valamint Izlandot - ex libris szempontjából egyetlen egységnek lehet tekinteni. Köztük az 1900-as évek elején a svédek játszották a vezető szerepet. A nagyobb városokban indult meg a gyűjtés. Az első alkotók közül meg kell em-

Heimo Vienala tusrajza P1

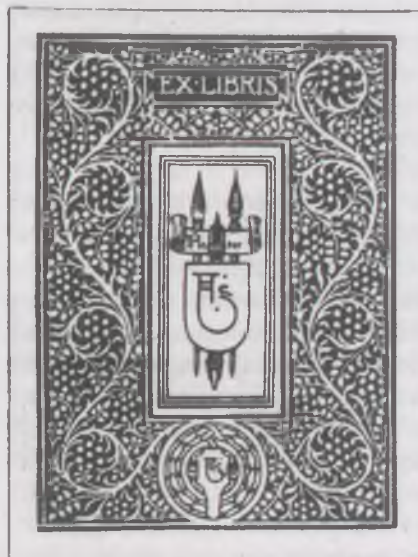

LARS C STOLT

Jan Raneke színes tusrajza P1/3

líteni Eva Billow és Agi Lindegren nevét. A második világháború alatt Norvégia vette át a vezető szerepet. Az ország ugyanis sokat szenvedett a háborútól és az ex libris növelte az öntudatot és az összetartozás érzését. A háború után Dánia növelte ki magát Észak ex libris-országgá, lévén ott nagy számban több kiváló alkotó és gyűjtő. Az időszak legjelentősebb eseménye a Frederikshavn városban alapított Exlibris-múzeum, mely napjainkban már mintegy 300.000 ex librist őriz. Jelenleg Finnországban a legélénkebb az ex libris-élet. Itt két nagy ex libris társaság is működik, az egyik Helsinkiben, a másik Naantali-ban, Turku/Abo közelében. Azért virágzik ott ez a művészeti ág, mert az ország tájai, növény- és állatvilága sok témát kínálnak, ihletet adnak az alkotónak.

Az északi országokban és szerte a világon is nagyon fontos éltetője az ex librisnek a csere, de a nagy nemzetközi kongresszusok, mint amilyen legutóbb az ausztriai Wels-

Arthur Sjögren
tusrajza
P1 1905

ben volt, adják a legnagyobb inspirációt a könyvjegyek cseréjéhez, gyűjtéséhez. Ezért nagyon várjuk már a következő kongresszust, melyet Svájcban, Nyon városban rendeznek meg. Remélem, találkozni fogok ott többek között a magyar gyűjtőkkel is, akikkel szívesen venném fel már is a kapcsolatot.

Ford.: Juha Lehtiranta

Címem: Per-Axel Wiktorsson
Luthasesplanaden 28 B
752 24 UPPSALA
Svédország

IN MEMORIAM FÜLE MIHÁLY

91 éves korában 2005 január 7-én elhunyt Füle Mihály grafikusművész. 2005 január 27-én a budapesti Farkasréti temetőben családja, tisztelői és barátai körében helyezték örök nyugalomra.

1990-ben kelt kézzel írott önéletrajzában így ír: *"Magyarországon, Cegléden születtem 1914 II. 1-én földbirtokos családból. Családi nevem: Füle, - ez katonai foglalkozást jelent. Régi írásokban már az 1300-as években megtalálható. Székely-magyar eredetű. Füle (Fülel) jelentése anynyi, mint országhatárt védő, figyelő, fülelő."*

*
1992-ben egy vele készült interjú (riporter: Sipos Józsefné muzeológus, Bélyegmúzeum) során így vall életútjáról:

- Már iskolai éveim alatt nagyon szerettem rajzolni, a középiskolában a legjobbak között elismerést is kaptam. E képességem kibontakozását hosszadalmas betegségek akadályozták, önképzéssel igyekeztem fejleszteni tudásomat. 21 évesen egy hatalmas belső érzés, ennek kifejezési vágya irányított a művészi pályára. 1942-ben vettem fel az Iparművészeti Főiskola grafikai szakára. Olyan mesterek tanítványa lettem mint Haranghy Jenő, Kacziányi Aladár és Domanovszky Endre. Tanulmányaim alatt inkább a fes-

tészet vonzott, korai munkáimat a Műcsarnok is bemutatta, ezek között volt fiatalkori "Önarcképem" is.

Mint diplomás művész, az első évben zsánerképeket és portrékat festettem.

Grafikusi képességemet életem második, talán legjelentősebb szakaszában tudtam leginkább kamatoztatni és továbbfejleszteni.

3 évtizedig, nyugdíjazásomig a Pénzjegynyomda munkatársa voltam.

- Hogyan került oda?

- A háború után Horváth Endre mint osztályvezető, kész diplomás művészeket keresett a Pénzjegynyomdába. Új társszerzőre volt szüksége, mivel Nagy Zoltán, akit félig már kiképeztek, még Németországban volt hadifogságban. Nagy Zoltán visszaérkezése után hárman dolgoztunk.

- Hogyan sajátította el a rézmetszést?

- Az infláció alatt Horváth Endre tanácsára Dürer és Dürer korabeli rézmetszeteket készítettem, hogy a rezes megismersem. A 10-15 cm-es nagyságú - tehát nem kis méretű - anyagokra nem akadémikus, hanem Dürer-szerű stílusban másoltam és így megismertem az anyagot. Horváth Endrének köszönhetem, hogy ezt a technikát tökéletesen elsajátítottam Nyolc vagy tízszeres nagyságban kinkeservel kréta papírra tussal, tollal rajzoltam. Horváth Endre mutatta meg, hogyan kell kibontani a rajzot vonalháló-szerűen, akár egy szobrot. Így aztán amikor áttértem a rézmetszésre, igen könnyű volt azt elsajátítani. A vonalfektetés már a véremben volt, így rögtön eredeti nagyságban tudtam metszeni. Úgy ismertek, hogy a leggyorsabban én dolgozom. A rézmetszetet úgy készítettem, hogy nem a részleteket, hanem az egészet néztem és fokozatosan fejlesztettem. Mindig negatívra metszek. (Hiba is előfordulhat, ha nem nagy, ki lehet javítani. Mikor egy vonal századmilliméterrel is elcsúszik, rögtön megérzi a szem. Ilyenkor a hibás vonalat hátulról síkba lehet ütni és szénnel kicsiszolni.)

- Mi volt az első igazi munka, amiben részt vett?

- A II. világháborút követően a Magyar Nemzeti Bank Pénzjegynyomdája lengyel és román bankjegyek gyártását is elvállalta, ebben már én is dolgoztam. Az infláció után az úgynevezett "átmeneti bankjegyek" 10 és 100 Ft-os címletét, valamint az említett román és lengyel bankjegyek két-két portréját készítettem. Részt vettem a 10 és 20 Ft-os portréinak vésésében is. Az én munkám a 20 Ft-os bankjegy hátoldala.

(A művész a "Ceglédi beszéd 1991" ceglédi kiállításán még azt is elmondta, hogy a 20 Ft-os bankjegy figuráját

egy öttusázó sportolóról készítette, aki egyébként a Főiskolán modell is volt.)

- Hogyan került kapcsolatba a bélyegtervezéssel?

- 1949-ben a Magyar Posta metszetbélyeg kiadását tervezte. Ismerték a Pénzjegynyomda szakember gárdáját, akik nemcsak jó metszők, de jó tervezőművészek is voltak. A Magyar Posta tudta, hogy a bélyeg tervezését és kivitelezését is rábízhajta a Pénzjegynyomdára, amelynek tervezőosztályán ekkor Horváth Endre, Nagy Zoltán, magam majd néhány évvel később Vertel József dolgozott.

- Milyen szempontok szerint történt a megbízás a bélyegtervezésre?

- Őszintén szólva sejtelmünk sem volt, milyen szempontokat vett figyelembe a Magyar Posta egy-egy megbízásánál. Valószínűleg ismerték mindegyikünk képességeit. Annak a művésznek adtak megbízást, aki az adott műfajban jó volt. Az osztály munkatársai bármely műfajban tudtak tervezni, akár tájképet, akár portrét, hiszen nagyon magas szintű képzést kaptak. Volt olyan is, hogy más rajzolta és más metszette a bélyeget. Végeredményben a rajz a tervezőé, de át kell írni, alakítani metszetre. Nehéz meghatározni, hogy művészileg melyik a magasabb szintű. Természetesen ha a művész egyben metsző is, többet tud beleadni. Ez vagy egymás közötti megegyezés kérdése volt, vagy eleve így szólt a megbízás.

- Melyik volt az első bélyeg?

- A Magyar Posta 1950-ben megbízott engem egy virág-sorozat tervezésével. Elég kényes dolog volt, ez ugyanis egy komplikált összedolgozott bélyegterv, amely vegyes - réz és ofset - nyomdatechnikai eljárással készült el. Az alnyomat színes ofset, a metszet maga egyszínű volt. Vertel Józseffel megegyeztünk, hogy közösen fogjuk elkészíteni, így aztán egymás bélyegtervét vittük lemezre, kivéve a muskátlit ábrázoló bélyeget, ennek rajza és metszése is az én munkám. (Később Tribek Frigyes is bevontuk a tervezésbe. 1,70-es és 30 filléres bélyegének metszetét Nagy Zoltán készítette el. Tribek Frigyes nevét azért nem látjuk a bélyegeken, mert politikai okokból még a gyártás előtt levésették.)

- Befolyásolja-e a tervezést, hogy milyen nyomdatechnikai eljárással készül a bélyeg?

- Másként kell tervezni egy rézmetszésű, másként egy ofset vagy raszteres mélynyomtatású bélyeget. A technikát pontosan kell tudni. Az első raszteres mélynyomtatású bélyegemet az 1951-es Háziállatok sort Vertel Józseffel együtt készítettem, az Állami Nyomdában gyártották.

- Hallhatnánk néhány szót az Ön számára leginkább kedves, legérdekesebb bélyegekről?

- 1954-ben a káros rovarokról terveztem bélyeget, ezek tulajdonképpen már a természetvédelmi sorozatokhoz tartoznak. Felkerestem a Természettudományi Múzeum akkori vezetőjét, akitől megkaptam a rovarok egy-egy prepa-

rált példányát. Megérdeklődtem, milyen környezetben élnek, így rajzoltam búzakalászt a gabonafutrínának, tölgyfalevelet a szarvasbogárnak, így ábrázoltam vízben a csibort. Szerettem ezt a sorozatot, úgy érzem jól sikerült.

Az 1954-es Gyümölcsök-sor új feladatot jelentett. Horváth Endrével közösen dolgoztunk rajta. Mit mondjak, vulgárisan tervezett, az akkori stílusnak megfelelően naturalisan felfogott sorozat. A lényeg az volt, hogy a gyümölcs jellege minél tökéletesebben kijöjjön (kidomborodjon). Mivel a gyümölcsök maguk színesek, - a paprikának, szőlőnek, baracknak több színe is van - tehát a bélyegek többszínű nyomást igényeltek. Először kinyomtunk az ofsetet és erre jött rá a rézmetszet.

- Hogyan folytatódott bélyegtervezői pályafutása?

- Az 1958-as Virág sor is az én munkám. A témához Soó Rezső professzortól kaptam segítséget. A botanikus kertben ő magyarázta el, hogy melyik a virágok legfontosabb tulajdonsága, melyek a speciálisan magyar jellegűek. Természettől rajzoltam, aztán át kellett dolgoznom bélyeg formára.

(Közben a művész hosszasan ismerteti a különféle általa tervezett bélyegsorokat.)

- Az 1960-as Arcképek sorozatot Nagy Zoltán tervezte, de a művész úr is bekapcsolódott a metszésbe?

- Igen, a 60 filléres értéket, Beethovent metsztem. Szívesen emlékszem erre a munkára, mert a portrékat nagyon szerettem. Talán ebben a műfajban voltam a legjobb. Mindig érdekelt az emberi arc, ezért élvezettel és szeretettel dolgoztam rajta.

- 1964-ben a Magyar Posta új Halasi csipke sorozatot adott ki.

- Az volt a kívánságuk, hogy az első kiadáshoz képest a csipke jelleg jobban kidomborodjék. Az az ötletem támadt, hogy olyan sorozatot kellene csinálni, ahol a cérna fonalát utánoztuk. Tehát ne színesre nyomjuk, hanem magát a csipkét fehér festékekkel fekete alapra. Zombory Éva rajzolta meg, én metsztem rézbe. Ez teljesen egyedülálló dolog volt, sehol a világon nem nyomtattak fehér festékekkel fekete papírra.

- A következő lépés a Természetvédelem sorozatok készítése volt.

- Ezeket nagy élvezettel csináltam. Az 1968-as sorozatnál sokat segített nekem Tildy fia a természettudós. Pontosan megmondta, melyik madarat milyen környezetben kell ábrázolni, melyik beállítás a legmegfelelőbb, legjellemzőbb. Ezek a természetvédelem sorozatok legjobban sikerült darabjai.

Úgy tartottam, hogy a bélyegnél a motívumot kell erősen kiemelni, maga a szöveg lehetőleg háttérbe szoruljon. Ezért a feliratot itt másképp kezeltem, klasszikus antikva betűk helyett írott szöveggel.

Saját tervezésű bélyegeim közül néhány különösen kedves számomra. Ilyen például az 1968-as Kerti virágok. Szerencsém volt ezzel a témával, mert összejátszott a grafikai képesség, a motívum szépsége, no meg az, hogy nem szóltak bele: elfogadták változtatás nélkül, amit csináltam. Az állami Nyomda kivitelezői gyönyörűen ki is nyomtatták, bár nem olyan jó minőségű papírra, mint manapság.

- Ön készítette az első acélmetszésű bélyeget.

- Az 1969. évi Budapest 71. bélyeget valóban acélba met-szettem. Ofszet alnyomatként színeket használtunk. Ezzel az eljárással akkor kezdett kísérletezni a nyomda.

Én készítettem 1973-ban a Kopernikusz bélyegtervet. Portré bélyeg, ezért is csináltam örömmel és szeretettel.

1973-ban a Madarak sorozatnál a színeket használtam ki, amennyire csak lehetett.

- 1979-ben a középkori pénzek bélyegterveinek készítésére kapott megbízást a Magyar Postától.

- A rómaiak idejében a pénzekre klasszikusan szép portrékat mintáztak, a középkoriak azonban roppant egyszerűek, primitívek. Ezekből túl sokat nem lehetett kihozni grafikailag. Egyébként ez volt az utolsó bélyegem, azóta nem kértek fel bélyegtervezésre. Mindig csak felkérésre dolgoztam, pályázatokon nem vettem részt, magam soha sem kértem megbízást.

- Mivel foglalkozik azóta?

- 1979-et követően, miután nyugdíjba mentem a Pénzjegynyomdától, új feladatokat kerestem és találtam magamnak. A Művészeti Alap felkérésére emléklapokat csináltam, ezekhez Magyarországot járva készítettem vázlatokat. Rengeteg rézkarc került ki a kezem alól. De ebben a gazdasági helyzetben erre egyre kevesebb az igény. Hát most festek... így betegen egy vesével, de azért élek és dolgozom Nagyon szeretem a színeket, ezért már nem portrékat készítek, hanem főleg tájképeket. Szeretem megfogni a kék eget, a háttérét. A színek harmóniája mindig kedvenc témám volt. Szódligeten festek romantikus tájké-

peket. Ez az ami engem éltet: a munka, a munka és a munka.

Ma idős fejjel is rá tudok csodálkozni a világra, olyan szép és olyan jó kifejezni és elmondani az embereknek: "néz-zétek milyen szép a világ!"

*

A művésznek 2000. augusztus 20-án Mádl Ferenc köztársasági elnök érdemes és eredményes munkássága elismeréseként a

Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt
kitüntetését adományozta

Az információkért köszönet a művész fiának, Füle Péternek, valamint a Bélyegmúzeum igazgatónőjének és Angyal Erzsébet könyvtárosnak.

Ex librist keveset készített, az alábbiakat sikerült találni:

- 1./ Ex libris Réthy István (*virágok*) 64x42 mm
- 2./ Ex libris Klaus Rödel (*virágok vázában*) 88x47 mm (a lemez szignált)
- 3./ Tökés Rita könyve (*virágos ág*) 47x55 mm
- 4./ Ex libris Füle Mihály (*bélyegkép*) 64x50 mm
- 5./ Füle Kati könyve (*virágcsokor*) 75x50 mm
- 6./ Ex libris Dorogi Márton (*két kakas szüzdísztés*) 50x65 mm (a lemez szignált)

Kérjük, aki további Füle Mihály ex librisről tud, közölje azt a titkárunkkal.

A megemlékezést összeállította Palásthy Lajos

Füle Kati könyve

VENDÉGÜNK HERBERT SCHWARZ

Az ausztriai welsi Nemzetközi Exlibris Kongresszuson örömmel találkoztunk régi cseretársunkkal a nemzetközileg is nagytekintélyű könyvtárigazgatóval, Herbert Schwarz úrral. Akkor beszéltük meg, hogy ősszel újra találkozhatunk mert Cronach testvérvárosába Kiskunhalasra jön. Október utolsó hetén kaptunk is meghívót 29-ére a halasi Szilády Áron református gimnáziumtól Herbert Schwarz grafikai kiállítás megnyitójára.

Gyors szervezéssel 6 fős csapatunkat László Anna, Rác Mária, Rostás Gergelyné, Szilágyi Magdolna, dr. Tóth Rózsát Tóth István autójukkal át is vitte. A rendezvénynek egy szép modern, meghitt imaház adott otthont. Belépésünk után rögtön mögöttünk találtuk Schwarz urat. Rövid meleg üdvözlések és Kopasz Márta művésznő grafikai ajándékának átadása után sok érdeklődő mellett, köztük nagyon fegyelmezett diákok, elkezdődött az ünnepség. A gimnázium igazgatónöje köszöntötte a résztvevőket a reformáció 487. évfordulóján. Az iskola vegyes kórusa színvonalas előadásával ráhangolt bennünket az ünnepre. Gregorián és spirituális dalokat énekeltek, melyet a közönség hosszú tapsal köszönt meg.

Kiskunhalas és Cronach testvérvárosok, a reformáció ünnepe 4. alkalommal rendeznek kiállítást Herbert Schwarz, grafikai anyagából. Eddigi témák: szőlő és bor, Goethe, Schiller voltak. Első alkalom, hogy Schwarz úr el tudott jönni és nagyon felkészült előadást tartott a reformáció megindítójáról Luther Mártonról (1483-1546), ki tanai 95 tézisért a wittenbergi templom kapujára 1517-ben kitűzte, és a két nagy kortársról Lucas Cranach és Albert Dürer képzőművészekről. A színes előadást diáképek kísérték. A nagyszerű érdekes előadás után az előadó anyagából rendezett Cronach grafikákat tekintettük meg Herbert Schwarz tárlatvezetésével az imaházban és a gimnázium folyósóján.

Kirándulásunk a rendezők szívélyes vendéglátásával, tartalmas ebéddel, majd a könyvtárban beszélgetéssel fejeződött be.

Találkozásunk Herbert Schwarzzal másnap Szegeden folytatódott. Ide a rendezvények szervezője, a tolmács szerepét remekül ellátó Péterné Anna német tanárnő hozta és két kedves német ajkú hölgy kísérte. Városunk bemutatását összejöveteleink színhelyén a Somogyi könyvtárban kezdtük. Itt szakszerű kalauzollással ismerkedtek meg vendégeink a könyvtár történetéről, neves igazgatóiról (Reizner János, Tömörkény István, Móra Ferenc), az adományozóról Somogyi Károlyról és a könyvritkaságokról. Ezután megtekintettük Szeged legrégibb épületét a Dömötör tornyot, és városunk szimbólumát a fogadalmi templomot, a Panteont, az első világháború hőseinek emléket állító Hősök kapuját Aba-Novák Vilmos freskóival, Melocco Miklós 1956-os emlékművét, elsétáltunk a klinikák előtt a Tisza parton a Móra Ferenc Múzeumba. Igazi szegedi halászcárdái ebéd után László Anna majd Tóth Rózsa grafikusainknál tettünk műterem látogatást. Herbert Schwarz úrtól Cronach és Dürer az ex libriseken, 1999-es nemzetközi kiállítás katalógusát kaptuk (benne Csiby Mihály, Dániel Viktor, Farkas József, Király László, László Anna, Menyhárt József, Müller Árpád, Nagy László Lázár, Tóth Rózsa grafikai). Művészeink illusztrációikkal verses köteteket, gyűjtőként ex libriseket adtunk emlékül vendégünknek. A szép verőfényes őszi nap baráti búcsúval ért véget.

Rác Mária

HÍREK

TENYÉRNYYI CSODÁK címmel a palicsi (Szerbia) könyvtárban karácsonyi kiállítás volt Palásthy Lenke gyűjteményéből. A kiállítás fő témája az alkalomnak megfelelően karácsonyi és újévi alkalmi grafikák felvonultatása volt. Egy külön tárlóban templomtornyokat ábrázoló ex librisek és grafikák kerültek kiállításra. Helyet kapott azonban a kiállításon a bélyegművészet is. Ennek mottója: "...a bélyeg mint kommunikációs eszköz századokon át miniatűr képanyagával értéket képvisel, mely a feladótól a postán át a címzettig üzenetet visz. Pénzt szimbolizál, melyet a pecsét érvénytelenít." A kiállításon telefonkártyák, mint a legújabb hírvivő eszközök is helyet kaptak.

A 2004. dec. 17-én megnyílt kiállításon Kunkin Zsuzsanna, a Szabadkai Városi Könyvtár igazgatójának köszöntőbeszéde után Palásthy Lajos KBK titkár tartott megnyitóbeszédet. Ebben a kisgrafikai gyűjtés jelentőségét méltatta, mint a művelődés egyik eszközét. Ezután ünnepi műsor következett, melynek élén Miocs József főtisztelendő úr a karácsonyi üzenetét tolmácsolta, majd a Paulinum diákjai szavaltak. Végül a bacszzöllösi kórus énekelt, és diákok karácsonyi verseket adtak elő. Így minden koroszály kivételét a megnyitó ünnepi hangulatának emelésére a megjelent szép számú érdeklődő között ott voltak Ivanyos Sándor és Boros György KBK tagok is.

Bognár Irén

*

Az olaszországi Albissola Marina városban kiállításon mutatták be azokat a kisgrafikákat, melyek a II. Gyula pápa születésének 500. évfordulójára kiírt pályázatra készültek. A katalógus címe: "II. Gyula, pártfogója és mecénása a művészeteknek".

A pályázat első három díját egy-egy belorusz, olasz és litván művész nyerte el. Teljesítménye alapján 21 művész külön is kiemelt a zsűri. Ezek között egyetlen magyarként König Róbert nevét olvastuk a kiadványban.

Szép számmal szerepeltek magyar honfitársaink a pályázaton. Nevüket örömmel, elismeréssel közöljük: Imre Lajos, Havasi Tamás, Kőhegyi Gyula, Nagy László Lázár, Réti András, Sajtos Gyula, Szentessy László, Ürmös Péter, Varga Edit, Vén Zoltán és román színekben Jorga Ferenc.

ORSZÁGOS TALÁLKOZÓ

A KBK szegedi csoportja 2005 május 20-21-én -Szeged Város napján - országos találkozót rendez Szegeden, a Somogyi Könyvtárban.

A programban csere, fogadás, kiállítás, megnyitó és múzeum látogatás szerepel. A pénteki nap (máj. 20.) vacsorával zárul. Mindenkit szeretettel vár a rendezőség. További információ: Rác Máriaától, 6721 Szeged, Lengyel u 5/b. Tel.: 62-327 672.

Szálláslehetőségek:

- 1./ Apáthy kollégium, 6723 Szeged, Apáthy u. 4. (tel.: 62-545 896) (5000-6000Ft/szoba/éj.)
- 2./ Fizető vendéglátás, IBUSz Utazási Iroda, 6720 Szeged Oroszlán u. 3.

3./ Familia Panzió 6725 Szeged Szentháromság u. 71. (Tel.: 62-441 122) (5500Ft-tól)

4./ Hotel Korona 6722 Szeged Petőfi S. sgt. 4. (tel.: 62-555 787) (9800Ft-tól)

5./ Hotel Royal 6720 Szeged Kölcsey u. 1-3. (tel.: 62-475 275) (11400Ft-tól)

6./ Dóm Hotel 6721 Szeged Bajza u. 3-6. (tel.: 62-423 750) (12600Ft-tól)

Mind egyik helyen + idegenforgalmi adó 300Ft/fő/éj. Célszerű a szobafoglalást mielőbb megejteni.

EGYESÜLETI HÍREK

A budapesti csoport áprilisi, májusi, júniusi összejövetelét minden hó első szerdáján, a Litea Könyvesboltban tartja meg. Cím: Bp. Vár, Hess András tér 4. (Fortuna udvar). Időpont d.u. 6 óra. Minden alkalommal lesz program (Kiállítás, könyvbemutató, stb.)

AZ EGYESÜLET MINDEN TAGJÁNAK ÁLDOTT SZÉP HÚSVÉTOT KÍVÁNUNK!

A jelen számhoz minden tagunk illetményként megkapja Németh Nándor alkotásjegyzékét.

Réti András tatai tagtársunknak volt 2004 decemberben kiállítása a Tatai Helyőrségi Klubban. A "grafirkák" című kiállítást Lengyel Gábor nyitotta meg.

*

Bálint Ferenc komlói tagtársunknak Kaposváron, a Petőfi Emlékkönyvtárban volt 2005. januárban és februárban ex libris grafikai kiállítása.

*

2005. január 25-én Kass János grafikusművész nyitotta meg Keresztes Dóra: De profundis címmel a Dorottya galériában (Bp. Dorottya u. 8.) rendezett kiállítását. (Mayer József)

PÁLYÁZATOK

A KBK szegedi csoportja a 2005-ös Országos Találkozó alkalmából ex libris pályázatot ír ki két témakörben:

1./ SOMOGYI KÁROLY kanonok (1811-1888) a szegedi Somogyi Könyvtár alapítója és

2./ JÓZSEF ATTILA költő (1905-1937) születésének 100. évfordulójára.

A pályázaton beadható max. 130x130 mm méretű, az utóbbi 3 évben készült alkotás 3 példányban amely a rendezők tulajdonában marad. A xerox kivételével valamennyi technika elfogadott. Beküldési határidő: 2005. április 30. (Beküldendő Rácz Mária címére.)

*

A KBK ex libris pályázatot hirdet, melyre bárki jelentkezhet. Elsősorban az utóbbi időben készült grafikákat kéri a rendezők beküldeni 2005. március 30.-ig. Tematikai megkötés nincs, a hagyományos technikák mellett számítógépes grafikával is lehet jelentkezni. Minden lapból két példányt kérnek a szervezők. Méret: max A4 formátum. A grafikákat a rendezők címére kérjük eljuttatni: Kerékgyártó László, 1085 Budapest, József krt. 63., vagy Ürmös Péter, 1114 Budapest, Fadrusz u. 26/a. A borítékra kérjük ráírni: KBK kiállítás. A pályázati anyag kiállításának helye Jantyik Mátyás Múzeum, 5630 Békés, Széchenyi tér 4. A kiállítás tervezett időpontja: 2005. április 27 - június 10.

LAPSZEMLE

A THE NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER 129. számában "Izgalmas 4 nap" címmel közöl kongresszusi beszámolót Koeda úr, Japán legnagyobb gyűjtője. Cikke szerint Japánból 15-en vettek részt a Wels-i találkozón. Mindannyian meg voltak elégedve a fogadtatással, ugyanis a csere 70 asztalnál folyt és számára annyira eredményes volt, hogy 52 gyűjtőtől 265 ex librist szerzett. Cikkét egy teljes oldalt betöltő kongresszusi fényképek kísérik, a lap alján pedig közlik Ürmös Péternek a város részére készült címeres alabárdos lánomszetét. - A szerkesztőség közleményéből megtudtuk, hogy a negyedévenként megjelenő lap előfizetési díja: 4.000 jen. A tagoknak járó éves naptárért ugyanennyit kell fizetni.

*

A MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. 2004/3. száma arról ad hírt, hogy Cottbus város múzeuma könyvet adott ki dr. Axel Leier kisgrafikai gyűjteményéről. A neves fogorvos és gyűjtő 1966-ban készítette első ex librisét. Az évek során gyűjteménye 60.000 darabra növekedett. A múzeum most a kiadvány árából kívánja az általuk megvásárolt gyűjtemény vételárát fedezni.

*

A SELCEXPRESS 58. számában érdekes cikket olvastunk a "Tizenégy segítőről". Josef Wüest azokat a szenteket veszi sorba, akiket a köztudat segítő szenteknek nevez és gyakran szerepelnek könyvjegyeken. Röviden ismerteti életük történetét és "feladatukat", a 316-ban meghalt Szent Balázstól Kristófig. Külön cikk foglalkozik Borbála életével akinek emlékére készült könyvjegyek között Bordás Ferenc fametszete is szerepel. (kép fent)

*

AZ EXLIBRIS UUTISET 97. számában Leila Lehtiranta a finnországi Lusto erdészeti múzeumáról ír, a júliusban megrendezett Erdészeti Napok alkalmából. Írásából megtudtuk, hogy a múzeum exlibris-gyűjteménye (Erkki Tuominen gyűjtő munkájának eredményeként) 160 darabra tehető, ami jelentős mennyiség a szerző által ismert 240 erdészeti tárgyú kisgrafikához viszonyítva. A hazánkban is szívesen látott szerzőnő másik írása a finn egyesület sze-

Ürmös Péter
X3

Bordás
Ferenc
X2

Kopasz Márta
X3

SZEGED

repléséről szól az erdészet említett ünnepén Vantaa-ban. Végül egy harmadik írása Chaplin ex librisét ismerteti.

*

A Dániában megjelenő NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2004/4. számában arról-ad hírt, hogy a Portugáliában élő Mota Miranda folytatja korábbi kiadói tevékenységét. A "Jelenkori exlibris-művészek" címet viselő újabb sorozatának immár negyedik kötete látott napvilágot, benne 16 művész munkásságának ismertetésével. Magyar alkotó nem szerepel az ott tárgyalt, általunk nagyrészt ismeretlen művész között. Számunkra csupán a szlovák Peter Kocák neve ismerős, róla ugyanis lapunkban nemrég közöltünk cikket. Magyarországi szereplései révén ugyancsak kedves ismerősünk az ott méltatott Joke van den Brandt, a kalligrafikus könyvjegyeket alkotó belga művész is. - A lapszám mellékleteként kiadták az előző két év számainak tartalomjegyzékét. Két magyar név szerepel benne: dán barátaink ezen idő alatt Szoboszlai Mata János és Várkonyi Károly 1-1 alkotását közölték.

*

A NÉPSZABADSÁG múlt évi december 20-án megjelent számában "Példa a mai gyűjtőknek" címmel közli N. Kósa Judit cikkét. A szerző ebben arról tudósít, hogy az Iparművészeti Múzeum vezetősége pályázat útján választotta ki azt a muzeológust, aki lehetőséget kaphat az intézmény állandó kiállításának megrendezésére. Ez a nem kis feladat Horváth Hildára vár, akinek neve jól ismert lapunk olvasói előtt, ugyanis számos, nagyszerű exlibris-kiállítás megrendezésével nagy szakmai tekintélyt szerzett magának. Tervei szerint az új kiállítás a múzeum és a hazai gyűjtés történetét dolgozza majd fel. Ebben - feltevésünk szerint - az ex libris is méltó helyet kap majd. Gratulálunk Horváth Hildának és sikeres munkálkodást kívánunk legmaradandóbb tervének megvalósításában.

*

A L'EX LIBRIS ITALIANO 2004/2. számában Enzo Pellai cikke a "fekete eljárás"-nak nevezett mezzotinto-technikáról szól. Ezt először 1642-ben Ludwig von Sien alkalmazta. Legnagyobb népszerűségét a 18. században Angliában érte el. A meglehetősen munkagigényes, a szerző által is nehezen tartott eljárás a 20. században reneszánszát éli, a cikkíró 10 olasz művelőjét meg is nevezi.

Az olasz exlibris-egyesület által meghirdetett "Mese és legenda" pályázatra 94 olasz és 154 külföldi alkotótól érkezett be grafika. Az első díjat Natalia Csernetzova lett művésznő nyerte el. A további két helyre egy litván és egy olasz alkotását találták méltónak. A díjak átadását és a kiállítás megnyitását 2005. tavaszára tervezik, az időpontot később közlik.

*

Az EXLIBRIS WERELD 2004/4. számában ismertetést közöl arról a grafikai mappáról, melyet a flamand exlibris

társaság Gerard Gaudaen (1927-2003) emlékére adott ki. A 150 példányban napvilágot látott kiadvány Hollandia 22 művészenek egy-egy alkotását tartalmazza, olyan alkotókat, akik az elhunyt mesterrel személyes kapcsolatban voltak. A cikket egy illusztráció kíséri: a legjobb barát, Frank-Ivo van Damme által metszett lapon az akcióban résztvevő 22 művész portréja is látható.

*

A MITTEILUNGEN DER D.E.G. 2004/3 száma arról ad hírt, hogy a német HALKYONE antikvárium kiadta Michel Fingesten ex libriseinek katalógusát, benne 245, nagyrészt rézkarc képével. A cikk szerint ez a művész által alkotott könyvjegyek egy harmad részét teszi ki, egy berlini nyomdász hagyatékából. A kiadvány emellett 18 rajz, 48 próbanyomat és 19 fametszet ismertetését is tartalmazza.

*

A pompás kiállítású EXLIBRIS ABOENSIS 48. számában Leila Lehtiranta cikkét közli Marryam Fib grafikusnőről, aki Románia után "Finnországban érzi otthon magát". Az öt könyvjegyének közlésével bemutatott alkotó eddig mintegy 300 ex librist készített. A szerzőnő másik cikke a Vantaa-ban megrendezett magyar ex libris kiállításról szól. Ezen finn barátaink rendezésében erdélyi és anyaországi lapok szerepeltek. A cikket kísérő illusztrációk Imets Lászlótól és Köhegyi Gyulától vannak. Ez utóbbi bemutatjuk.

*

A cseh egyesület 2004-es SBORNIK (magyarul: gyűjtemény) című évkönyve számos művészcseh nyelvű méltatását tartalmazza. Egy cikk köszönti Claus Rödelt, megemlítve Frederikshavn múzeuma érdekében kifejtett tevékenységét. A cikket fényképe és a nevére készült 6 könyvjegyének képe illusztrálja. Hazánk művészeit Vén Zoltán Noét ábrázoló rézmetszete képviseli. (Képét 2001/1. számunkban közöltük.) A szép kiállítású, 72 oldalas kiadvány hiányossága, hogy nem tartalmazza a cikkeknek valamelyik világnyelvű tartalmi kivonatát, mert így a kiadó ország határain túl a tartalom nehezen érhető.

*

Az erdélyi Szászrégenben élő Jorga Ferenc grafikusművész megküldte szerkesztőknek az új évre szóló, saját készítésű naptárát. A 12 lapot és címlapot tartalmazó kiadvány az alkotó linómetszeteinek felhasználásával készült.

*

Frank Ivo van Damme C2

Köhegyi Gyula X2

A. Mastrovalerio: Reggel, C7

A katalánok folyóirata, az EX-LIBRIS tizenhat évfolyamának összevont tartalomjegyzékét juttatta el hozzánk. A kitűnő nyomdatechnikával készült, 40 oldalas füzetben az 1989-2004 időszak cikkeit dolgozták fel nagy részletességgel: a szerzők és írásaik felsorolása mellett az általuk közölt mintegy 1.000 illusztráció adatait is közlik.

A szerzők névsorában Horváth Hilda neve szerepel a lap 15. számában, a XX. századi magyar ex librisről szóló tanulmányára utalással. Gian Carlo Torre egy cikkének magyar vonatkozása: a szerző a 29. számban Imre Lajosnak a magyar egyházi és világi építészeti alkotásokat ábrázoló kisgrafikáiról írt. Az évek során közölt rengeteg illusztráció között 1-1 alkotással szerepelnek az alábbi honfitársaink: Cseh Gusztáv, Divéky József, Faragó József, Deák Ferenc, Fery Antal, Feszt László, König Róbert, Müller Árpád, Nagy Sándor, Pap Henrik, Sarkady Emil, Sassy Attila, Stettner Béla, Szilágyi Imre, Várkonyi Károly, Vén Zoltán. Négy alkotását közölték Drahos Istvánnak és 6 erdélyi témájú lapját Imre Lajosnak.

*

Kedves osztrák barátunktól, Alma Petz-től megkaptuk a hollandiai Deventer városban működő és MARCELA tulajdonosi néven ismert cég exlibris-katalógusát, mely terjedelemben túltesz minden korábbi ilyen kiadványon. 25 oldalon mintegy 250 exlibris-művész alkotását kínálják megvételre. Több művésztől csak egy-két könyvjegy szerepel, de némelyiknél a 10-et is meghaladja a kínálat. Az árak is változatosak: 4 eurótól 140-ig terjednek. Magyar

Fery Antal X2

Vén Zoltán C2

alkotók az alábbi mennyiségű műveikkel szerepelnek: Botka Miklós 1, Haranghy Jenő 2, Kaveczky Zoltán 4, Kékesi László 2, Koppány György 1, Menyhárt József 2, Piller Attila 1, Szűcs Pál 1, Tempinszky István 3, Vadász Endre 7, és Vén Zoltán 1. A kiadvány pontosságára jellemző, hogy majdnem minden művésznél közli születési évét és (esetenként) elhalálozásának évszámát is.

*

A KNIZNIJ ZNACKA 2004/4 számában dr. Janda kegyeltes szavakkal emlékezik meg a cseh egyesület decemberben elhunyt elnökéről, dr. Ivo Prokopról. - Zdenek Rehák cikke a Noé bárkáját ábrázoló ex libriseket tekinti át, saját gyűjteményének darabjai alapján. Az ott közölt hat illusztráció fele magyar művésztől származik. Vén Zoltán híres bárkás lapja mellett Fery Antalt két kisgrafikája képviseli.

*

Az EXLIBRIS ABOENSIS 49. száma 32 oldalon több helyi vonatkozású cikket közöl, pompás illusztrációkkal. Itt szerepel Leila Lehtiranta cikke is, aki a múlt év végén látogatást tett Vén Zoltán budapesti műtermében. A művész fényképe és 5 alkotásának képe mellett a cikkíró az ott szerzett élményeit foglalja össze, egyben közli a neves művész életrajzi adatait és a róla szóló, elismerő hangvételű írások részleteit.

*

Igen érdekes cikket közöl a L'EX LIBRIS FRANÇAIS 233. száma a régi könyvjegyeken időnként szereplő 4-es számjegy jelentéséről. A szerző felsorolja a szakirodalomban erről szóló vélekedéseket, melyek a geometriától a hitvilágának legkülönbözőbb jelenségéig terjednek. (Nálunk, a Szentendrére ellátogató turisták ott is kaphatnak erről egyféle magyarázatot. Ugyanis a görög kereskedők címeiben gyakori ez a számjegy, a tisztos polgári haszon a 4 %-os kamat jeleként.)

KÖNYVESPOLC

ÜRMÖS PÉTER: A közelmúlt pápai grafikai körképe. Pápa, 2004.

A Pápai Művelődéstörténeti Társaság egyik konferenciáján elhangzott vetített képes előadásának szövegét juttatta el hozzánk Ürmös Péter grafikusművész tagtársunk. A 2004-ben megjelent különnyomat körképet ad az olvasónak a város közelmúltbeli grafikai életéről, méltóképpen kapcsolódva a Társaság által ugyanakkor megrendezett, sokirányú várostörténeti előadások sorozatához.

Már maga a Művelődéstörténeti Társaság léte is érzékelteti e nagymúltú város polgárainak kultúráltságát, a múlt iránti elkötelezettségét. Ürmös Péter írása az ott folyt, nem kis jelentőségű grafikai tevékenységeket veszi számba, hiányt pótolva ezzel. A tudósi alapossággal összeállított tanulmány elsőként az egyedi grafika ottani képviselőit vonultatja fel Orlai Petrich Somától a nemrég elhunyt Cziráki Lajosig. A sokszorosított grafikák elemzése során szó kerül a Pápan rendezett, igen jelentős kisgrafikai kiállításokról és ott megjelent mappákról. Kultúrtörténeti jelentőségű adatokkal szolgál a szerző a városban működött nyomdák-ról szólva. A helyi mecénások példamutató tevékenységének állít emléket a városban létrejött grafikai gyűjteményekről szóló fejezet. A füzet végén igen szellemes táblázat szemlélteti és összegezi a szövegben elmondottakat. Ebben minden Pápan tevékenykedő művész, alkotó, intézmény szerepel, impozáns körképet adva a Dunántúl e "szent helyének" gazdag grafikai kultúrájáról. Gratulálunk a Szerzőnek! Művésztagunk tanulmánya példaként szolgálhat hazánk többi, nem kevésbé jelentős grafikai központjának megismeréséhez, múltjának közkinccsé tételéhez.

Soós Imre

KISGRAFIKA-MAPPA KÖBÁNYA NEVEZETESSÉGEIRŐL

Budapest X. kerületének, Kőbányának történetébe enged bepillantást az a 16 lapos kisgrafikai mappa, mely 2005. tavaszán jelent meg 100 számozott példányban. A kisgrafika-élet két áldozatos mecénása: Pesti László és Tarjányi Ferenc neve fémjelzi a kiadványt. Lapjain Kerékgyártó László számítógépes grafikái láthatók. (Erről az új eljárásról el kell mondani, hogy a művész által megalkotott kép számítógép segítségével kerül kinyomtatásra. Innen a gra-

Kerékvártó László számítógépes grafika CRD

fikai technika nemzetközileg megállapított hivatalos jele: CRD, azaz Computer reproduced design.)

A mappa feladata a honismeret szolgálata. A lapokon ugyanis Kőbánya múltjának olyan intézményeire, létesítményeire történik utalás, melyek egyrészt ma már nem léteznek, másrészt amelyek mostani tevékenységét alig ismeri a nagyközönség. Kőbánya köveiből épültek ugyanis egykor a főváros házai, az eltűnt ipar emlékét joggal idézi a mappa, de a múlté lett virágzó sertéskereskedelem felemléltése is indokolt. Kisgrafikák készültek az itteni múzeumokról, a Planetáriumról és időszerű volt a nevezetességekre utalva megemlíteni, hogy itt őrzik a Kincsem-park az 54-szeres győztes versenypáripa emlékét. Arról is tudósít a mappa, hogy az 1886-ban itt megnyílt Új Köztemető Közép-Európa legnagyobb sírkertje, múltunk számos, neves személyiségének nyughelye. A sör kedvelői bizonyára szívesen találkoznak Kőbánya nevével. A jó víz és a gyártási folyamatokhoz előnyösen járuló pincék tették lehetővé a nagymúltú söripar kivirágzását.

A mappával egyidejűleg 10 különálló kisgrafikai lap is kikerült "Ártó" (így szignálja lapjait az alkotó) műterméből. Ezek neves botanikusok és a kerület életében szerepet játszó személyiségek nevét viselik, ábrázolásuk pedig a fenőfélék változatos formavilágát idézi megkapó festőiséggel.

A Pesti-Tarjányi gyűjtőpáros újabb leleménye szép példája a napjainkban annyira időszerű, egészséges lokálpatriotizmusnak, mely elismerést érdemel és követendő példaként is szolgálhat.

Soós Imre

SUMMARY

Zoltán Király: My Ex Libris by Pencho Koulekov.

Second part of the biography of the Bulgarian graphic artist. (First part featured in the 2004/2 issue of Kisgrafika.) An autobiography by the graphic artist, translated

from Bulgarian into Hungarian by Zoltán Király. A close friend of the artist, Király has set up a number of exhibitions of his friend's works.

Leila Lehtiranta: It is harmony of colour and text that characterises the art of Hannu Paalasmaa.

The Finnish graphic artist made his first ex libris in 1980. Since then he has created as many as 692 pieces, some for Hungarian collectors. He prefers his ex libris in text form. Recently, his correspondence has been coming in artistically composed envelopes.

Leila Lehtiranta: Ex libris in Sweden.

Ex libris in Sweden also has a tradition, reaching back several hundred years. The 1800s were a bit of a setback, but with the Ex libris Society of Sweden having formed in 1910, the progress has been continuous. The Society has been active ever since. They have been publishing a year-book since 1936 and a periodical since 1950.

Lajos Palásthy: Mihály Füle.

Graphic artist Mihály Füle died on 7 January 2005. He had designed and engraved several Hungarian and foreign postal stamps as well as designed Hungarian banknotes. His catalogue of ex libris works is presumed incomplete.

Mária Rác: Herbert Schwarz in Hungary.

The German town Cronach and Kiskunhalas in Hungary are sister towns. So it happened that Kiskunhalas hosted an exhibition of the graphical works of the librarian H Schwarz in 2004. The Szeged-based group of KBK went to see the exhibition and invited the Germans to be their guests in Szeged the next day.

News, reviews, books.

AUSZUG

Zoltán Király: Pencho Koulekov: Mein Exlibris

Der zweite Teil der Autobiographie des bulgarischen Graphikers. (Der erste Teil erschien in der Zeitschrift "Kleingraphik" 2004/2.) Die Lebensgeschichte wurde von dem Graphiker geschrieben und von Zoltán Király aus dem Bulgarischen übersetzt. Király ist sein guter Freund, wer zahlreiche Ausstellungen von den Werken von Koulekov veranstaltete.

Leila Lehtiranta: Die Harmonie der Farben und des Textes charakterisiert die Kunst von Hannu Paalasmaa.

Der finnische Graphiker hat sein erstes Exlibris im Jahre 1980 geschöpft. Seitdem hat er viele - 692 Stücke - auch für ungarische Sammler geschafft. In erster Reihe schafft er Exlibris mit Text. In der letzten Zeit erledigt er seinen Briefverkehr in künstlich komponierten Kuverten.

Leila Lehtiranta: Das Exlibris in Schweden

Das Exlibris hat auch in Schweden eine Vergangenheit von mehreren Jahrhunderten. Die 1800-er Jahren zeigten einen Rückfall, aber im Jahre wurde die schwedische Exlibris Gesellschaft gegründet und seitdem ist die Entwicklung ununterbrochen. Seitdem funktioniert die Gesellschaft, seit 1936 lässt sie Jahrbuch erscheinen, und seit 1950 hat sie auch eine Zeitschrift.

Lajos Palásthy: Mihály Füle

Am 7.ten Jänner 2005 verstarb der Graphiker Mihály Füle, wer zahlreiche ungarische und ausländische Briefmarken zeichnete und stach. Er plante auch ungarische Geldscheine. Siene Exlibris-Liste ist wahrscheinlich nicht vollständig.

Mária Rácz: Unser Gast Herbert Schwarz Cronach in Deutschland und Kiskunhalas in Ungarn sind Partnerstädte. Aufgrund dieser Partnerschaft wurde eine Ausstellung von den Graphiken von H. Schwarz Bibliothekar im Jahre 2004 in Kiskunhalas veranstaltet. Die szegediner Mitglieder der KBK haben die Ausstellung besichtigt, dann haben sie die Deutschen am nächsten Tag bewirtet.

Nachrichten, Presseschau, Buchbesprechung.

RÉSUMÉ

Nous publions la deuxième partie de l'autobiographie de Pencho Kulekov, traduit de la langue bulgare par Zoltán Király. Le traducteur est ami de l'artiste vivant Sophie, il organisa plusieurs expositions de ses créations.

D'après l'article de Mme Leila Lehtiranta la harmonie des couleurs et du texte caractérisent les gravures de Hannu Paalasmaa. La femme auteur finnoise analyse les petites gravures de l'artiste, qui créa son premier ex libris en 1980. Depuis ce temps-là leur nombre a atteint le 692. En premier lieu il créa des ex libris avec texte, mais parfois il fait sa correspondance avec des enveloppes artistiquement composées.

Pareillement Leila Lehtiranta écrit sur le passé centennal de la petite gravure en Suède. La Société d'Ex libris Suédoise fut fondée en 1910, elle fonctionne aussi actuellement. Depuis 1950 elle publie sa revue.

Le 7 janvier 2005 es décédé Mihály Füle artiste graveur hongrois, créateur des timbres nombreux. Il créa aussi des billets de banque et ex libris.

Sous le titre "Notre cher hôte Herbert Schwarz" publie Mme Mária Rácz un article sur la visite de Szeged du bibliothécaire renommé. Sa collections graphique était exposée dans la ville et Kiskunhalas, ville jumelle de Kronach.

Rubriques ultérieures: Nouvelles, Revue de presse, Bibliophilie.

G. Gaudaen fametszet X2

Cynibulk linometszet X3

